

מגפת ההשתמטות

עומר שוורץ יא 3

בשנים האחרונות התגבשה תופעה קשה בקרב הציבור הישראלי, שהשלכותיה קשות ומכריעות על עתיד מדינתנו. תופעה זו היא ההשתמטות מצה"ל. ההשתמטות ידועה בעולם, ודוגמה לכך הם ילדי הפרחים בארה"ב, שהשתמטו ממלחמת וייטנאם לפני ארבעים שנה, אך רק בשנים האחרונות היא תפסה תאוצה במדינת ישראל. אחוזי הגיוס במדינת ישראל במגמת ירידה חדה כל כך, שעל פי תחזיות אכ"א בצה"ל, בשנת 2019 אחד מכל ארבעה ישראלים לא יתגייס לצה"ל. (הארץ, 17.10.09).

שאל מופז, שר התחבורה בממשלה הקודמת והרמטכ"ל לשעבר, מתאר את הסיבות לתופעה במאמרו "להיאבק בהשתמטות באופן מערכתני". הוא מציין, שמחקרים אקדמיים מורים שמקורן של הסיבות להשתמטות נעוץ בתמורות העמוקות שעברה החברה הישראלית בדור האחרון: ההתפתחות הטכנולוגית והפיכתנו בעיני עצמנו לחלק מכפר גלובלי עולמי, תום עידן המלחמות הגדול-תהליך שהוביל לשלום עם מדינות כמו ירדן ומצרים ולמשא ומתן עם הפלסטינאים ואחיזתן המואצת של פילוסופיות, הרואות את טובת הפרט ותועלתו האישית על פני טובת המדינה.

אף על פי שכביכול, מצבה הביטחוני של מדינת ישראל רק משתפר: עידן המלחמות הגדול נגמר, יישובי הספר ברובם חיים בשלום ורוחות השלום נושבות בפנינו כבר כמה שנים, עדיין קיימים איומים גדולים על ביטחון ישראל מארבע חזיתות- החזית האיראנית שמאיימת בפצצת אטום על מדינתנו, ארגון החזבאללה שמאיים על חיי תושבי הצפון (ולאחרונה פורסם כי האיום יגיע גם לאזור תל אביב והמרכז); החזית הסורית שנתמכת בידי האיראנים ותומכת בחזבאללה, ואחרון הוא ארגון החמאס אשר משגר טילי קסאם יום-יום על יישובי הנגב המערבי. כל הארגונים הללו קוראים לחסל את מדינת ישראל ואת תושביה. לכן, תופעת ההשתמטות מצה"ל מרגיזה אותי ועוד רבים במדינה אשר מאמינים, כי כל אזרח חייב לתרום למדינה ככל יכולתו כנגד האיומים כלפיה ולקחת חלק בנטל.

שאל מופז טוען במאמרו כי משום שההשתמטות היא בעיה של המדינה, עליה לטפל בה בעזרת מוסדותיה הרחבים. מאחר שבעת כתיבת המאמר הוא כיהן כשר התחבורה, הוא מציע לשלול את רישיונם של המשתמטים אשר ביכולתם לנהוג ברכב בגלל סעיף נפשי. אני מתנגד להצעה זו כיוון שאני סבור שעל אף הבעיה

החמורה, הצעתו של מופז היא לא דמוקרטית ואינה תואמת את ערכי מדינת ישראל. דדי צוקר במאמרו "הכול מותר בשם הביטחון" מסביר, כי הצעתו של מופז היא הפגנת פטריוטיות זולה ביותר. הוא מסביר שאין קשר בין משרד התחבורה לבין הכשירות לגיוס. כמו כן, הוא מפרט ואומר כי הצעתו של מופז היא חדירה לפרטיות והפרת זכויות אזרח. שמירה על מאגרי נתונים היא עניין שהחוק קובע עונשים לפוגע בה. אני מבין לליבו של מופז אשר כוונותיו טובות בסך הכול- להלחם בהשתמטות, אך דרכו אינן נכונות ואינן תואמות את ערכי הדמוקרטיה שעליה מושתתת מדינת ישראל.

לדעתי, יש להילחם בתופעת ההשתמטות מצה"ל בלי לפגוע בזכויות הפרט ובעקרונות הדמוקרטיים של מדינת ישראל. אני מאמין כי יש להלחם בהשתמטות לא בעזרת שלילה והפחדה כפי שמציע שאול מופז, אלא להפך: אני מציע להילחם בהשתמטות בעזרת חינוך לאהבת הארץ, עידוד הנוער לשירות משמעותי, גינוי המשתמטים וחקיקה בהתאם לעקרונות הדמוקרטיים שעליהם נשענת מדינת ישראל.

לפני שנתעמק בפתרונות לבעיה, הבה נדון במי הם המשתמטים. המשתמטים הם החרדים, אנשים שלא רוצים שהצלחתם האמנותית תיפגע עקב השירות, אנשים שמתנגדים מצפונית למדיניות הממשלה, בעלי מגבלות פסיכולוגיות וקשיים חברתיים ואלה שלא רוצים להתגייס כי זה פשוט "לא בראש שלהם".

אני מאמין כי המלחמה כנגד ההשתמטות צריכה להתבצע על ידי משרד החינוך, הצבא והכנסת. לדעתי, יש להעלות את תקציב משרד החינוך במקצוע שלי"ח ולעודד טיולים ככל האפשר על מנת שהתלמידים יאהבו את הארץ ויבינו מדוע כל כך חשוב להגן עליה, כפי שאמר תא"ל ארז גרשטיין ז"ל: "בשביל לאהוב את הארץ צריך להכיר אותה והחיילים האלה נדרשים גם למות למענה".

בכיתות יש ללמוד במקצועות כמו היסטוריה וספרות על גיבורי ישראל ועל אהבת הארץ והמדינה. בנוסף, בשיעורי מחנך יש לעסוק מדי פעם גם בשירות בצה"ל. כמו כן, אם בתי הספר יזמינו קציני צה"ל אשר הם בוגרי בית הספר המזמין להדריך ולהסביר על צה"ל לתלמידי כיתות י"ב העתידיים להתגייס, תהיה בכך תרומה רבה למאבק כנגד ההשתמטות והשפעה חיובית על התלמידים.

אני חושב שעל הצבא לצאת למסע הסברה מתוקשר כנגד תופעת ההשתמטות ולגנות את המשתמטים בציבור כפי שהם מגנים את צה"ל. הגינוי צריך להיות בעזרת הסברה תקיפה ומסודרת שתפריך את טיעוניהם של משתמטים כמו ז'קו אייזנברג,

אביב גפן ועוד. ההסברה צריכה לכלול תכנים ציוניים שיסבירו לאלו שתעו בדרך מדוע כל כך חשוב להגן על המדינה ושליהודים אין ארץ אחרת. ההסברה יכולה להיות בעזרת קציני צה"ל בבתי ספר ובעזרת נציגי צה"ל בתקשורת. כמו כן, חשוב לפאר את צה"ל בעזרת גיבוריו הרבים, להסביר על הצבא ולעודד שירות משמעותי.

בראיון ל"ידיעות אחרונות" שפורסם בתחילת אוקטובר 2007, התייחסה בר רפאלי לנושא ההשתמטות: "אני לא נגד צבא ומאוד רציתי לשרת בצה"ל, אבל לא מתחרטת שלא התגייסתי, כי הרווחתי בגדול" והוסיפה "מה זה משנה, אוגנדה או ישראל? לי זה לא משנה. למה טוב למות בעד ארצנו? מה, לא עדיף לחיות בניו יורק? למה ילדים בני 18 צריכים למות? זה דבילי שאנשים צריכים למות כדי שאני אגור בישראל". דעתה של בר רפאלי מבטאת, לדעתי, פילוסופיות שנקלטו בשנים האחרונות בקרב הצעירים, פילוסופיות אשר מעדיפות את טובת הפרט על תועלת מדינתו. עצוב לי לשמוע שיש צעירים שאינם מבינים מדוע חשוב להגן על מדינתנו-מדינה אשר תחת איומים מתמידים וזקוקה שכל צעיר וצעירה יתגייסו למענה. המוות, לצערי, הוא מחיר המלחמה ושמירה על מדינתנו, מחיר שבר רפאלי לא מוכנה להבין או לשלם. למזלנו, ישנם מספיק בני נוער שמבינים מדוע חשוב לשמור על מדינת ישראל ולשמור על קיומה.

בתחום החקיקה ניתן לתרום רבות למאבק: יש לחוקק חוק אשר יחייב את החרדים, את הערבים ואת כל השאר אשר שוחררו על ידי צה"ל, שבריאותם תקינה, לבצע שירות לאומי.

על אף התחזיות הקשות שצופה אכ"א בצה"ל, ממשרד דובר צה"ל נמסר ב-21 בנובמבר 2009, כי הגיוס האחרון היה שיא בעשור האחרון לגיוס לקרבי-74 אחוז מהמתגייסים. אם כך, אולי לא יהיה צורך במסע הסברה כה תקיף כנגד ההשתמטות בקרב בני הנוער, ובכל מקרה, אני מקווה שמדינת ישראל תדע כיצד להתמודד עם בעיית ההשתמטות בתבונה.